

ban ne legyen soha szabad predicaltatni. A templomban mindenikben kiki, a mely ő széki volt, azt elvihesse. Hasonlóképpen az asztalt és éneklő széket is. A régi öreg harangot — az unitarius atyafiaké lévén — elvihessék szabadosan; az új öreg harang maradjon az orthodoxus atyafiaknak.

Mely mielőttünk levő végezéseket, köté mind a két fél arra magát, hogyha successu temporis valamelyik religion valok akármí szín alatt violalni akarnák a nálok levő templomot, harangot és parochialis házakat elveszessék in perpetuum, vigore saltem praesentibus omnibus juridicis remediis exclusis.

Melyrül mi is attuk a mi pecsés levelünket fide nostra mediante. Datum in possessione Keresztur, die et anno praenotatis. ¹⁾

Egyszerű másolat az Udverhelymegyei ref. egyházmegye levéltárában. Fasciculus 14. nro. 2.

Par literarum deliberationis kereszturini facto de templo et parochialibus aedibus.

Közli: **Konoz József.**

LXXXVIII.

A főconsistorium felirata a kir. főkormányzékhez a püspöki czim iránt.

7. Főcons. 1839.

Felséges Királyi Fő Igazgató Tanács!

Miután dicsőségesen országló Felséges Fejedelmünk és legkegyelmesebb urunk 1-ö Ferdinánd ő királyi Felsége ezen Erdélyi nagy fejedelemségbeli törvényesen bevett unitária vallást követők volt püspökének néhai N. ajtai Főtiszteletű Körmőczi Jánosnak halálával ürességben maradt Fő Pásztori Hivatalt, ezen Egyházi Fő Tanács mult évi Augusztus 20-án Tordán tartott Synati Gyűlésében szokott törvényes modoni szabad választása útján betölteni törekedve s ennek következtében az érintett Püspöki Hivatalra szabad szozatok többségét nyert O-Tordai Székely Miklóst a F. K. Fő Igaz. Tanács útján felterjesztette — ugyan mult évi october 24-én 4218 udvari szám alatt költ királyi kegyelmes Levele szerint megerősíteni, s abba törvényes módon be is iktattatni parancsolni méltóztatott; következőleg a F. K. Fő Igaz. Tanácsnak csakugyan m. é. December 11-ről 12.600 szám alatti Rendelésében kibocsátott Főkormányi Biztosok — egyikünk Hazai Királyi Táblai rendes Elnök Vargyasi Dániel Elek és Főkormányi Titoknok Mélt. Iszloi Iszlai László ur által ezen káparancsolt beigtatás Egyházi Főtanácsunk mai napon tartott Gyűlésében teljes ünnepélyességgel végbe is vitetett, — hiv alattvaloi méjj Hodolati hálás tisztelet telte keblünket mutatjuk fel Felséges Feje-

¹⁾ Jegyzés. E tárgy adatok vannak még a „K. Magvető“ XIV. kötetében és a „Prot. Közlöny“ 1882. évi folyamának 41. 42. 43. és 46. számjaiban „az erdélyi ev. ref. egyház sérelmei 1631-ben, beterjesztve I. Rákóczi György fejedelemhez orvoslás végett.“

delmünknek, legkegyelmesebb urunknak, ki atyai hatalmas véde alatt nyugvó törvényes vallás felekezetünk közbizodalalmát megnyert személyre méltóztatott atyai kegyelmét királyi legfelsőbb megerősítésével kiterjeszteni — alázatos köszönetünket tesszük le a F. K. Fő Igaz. Tanács előtt ezen közohajtásunk telyesülését eszközöltt kegyes közbenjárásért.

Mindazonáltal alkotmányos pontból véve s Hazánk négy bevett vallásait védő alap törvényeink szellemibe tekintve a méjjen tisztelt királyi megerősítő oklevelet, nem titkolhattuk el azon aggodalmunkat: miszerint mű a meghalálozott Püspök néhai Körmöczi János helyibe Püspököt választottunk s választásunk következtében m. é. aug. 20-káról tett alázatos felterjesztésünkben Püspököt esedeztünk Felséges urunktól megerősítettetni; de a Püspök megerősítése helyett Superintendens megerősítését nyertük — nintsen ugyan csupa száraz név vagy szóhangbani megütközésünk, de a köztudatu tapasztalat szerint Püspöki hivatali név a Superintendens név feletti némü-némü felsőséget követelvén, e pedig sem a hazai egyenlő jogu négy törvényes vallások alkotmányával — sem azok Fő Pappainak, kiket a törvény egyaránt Püspököknek, vagyis görög-szerű deáksággal Episcoposoknak nevez — egyenlő Egyházi méltóságokkal meg nem egyez; ugyanis:

Az Approbáták 1-ső része 1-ső szakasza 9-ik cikkelye világosun parancsolya: „Hogy a négy Recepta Religion lévők közül a Reformata, Lutherána és Unitária Religion lévőknek tulajdon Püspökjek magok vallásán lévők legyenek, mely törvény a Leopoldale hitlevél 1-ső és 2-ik pontjaiban is megerősítetik In Causa Receptarum ibidem Religionum Templorum Parochiorum nihil alterabitur; de következőleg 1791-ig sem szenvedett ezen tiszta törvény az érintett vallások Fő Papi előjáróinak Püspöki nevezetökben legkissebb változást is; mert a mellett, hogy a Római Catholikus Püspökségnek 1744-ben a 7-ik ezen évi Törvényczikk szerénti visszaállítás alkalmával is a más három vallások Püspökeiről semmi emlék sem tétetik, következőleg a Püspöki nevezetet mindég megtartották, jelenleg is tartják s megtartani törvény értelmében is kötelesek, — legújabb Törvénynek jelejük ki ennek erősségére és idézzük fel az 1791-beli 56-ik Törvény cikkelyt, mely ezen újabb korszakban is mind a négy vallások Főpapi Előjáróit Püspököknek, Episcoposoknak nevezi: Libros Religiosos cujusvis Religionis Receptae absque influxu unius Religionis in alteram imprimi Facere liberum erit; neque hujus modi Libri Religiosi Revisioni Commissionis librorum Censoriae obnoxii erunt; verum plenaria super his inspectio Episcopis et Respective Consistoriis Singularum Religionum relinquitur. Ezen törvény kelése után pedig hogy semmi, annyival inkább ezt eltörlő vagy legkevésbé is módosító törvény nem költ; következőleg a többekével együtt az

Unitária vallás püspökének is ezen nevezete helyt maradt és soha törvényes kérdés alá nem is hozatott, tagadhatatlan. Mire nézve válasunk Fő Papjának, a Püspöki vagy Episcopusi név czim törvényes sajáta lévén, e részben kérelem tárgyául kitüzni valónk nincsen is; de hogy az ezen Törvényekben alapuló névczimmel felcserélt Superintendensi név a négy vallási egyenlő jognak sérelmére s azok Főpapi méltóságok különböztetési kisebbitésére még csak hanggal se láttasson intéztetve lenni.

Alázatosan kérjük a F. K. Fő Igaz. Tanácsot, méltóztasson ezen aggodalom szülte alázatos ohajtásunkat s érintett törvényeken alapult kívánatunkat Felsőges Fejedelmünkhez, legkegyelmesebb urunkhoz és atyánkhoz felterjeszteni s egyszersmind ki is eszközölni azt, hogy ennek utánna hasonló Főpapi, legfelsőbb királyi megerősítések alkalmával — Ő Felsőge megerősítő kegyelmes királyi Levelében a Superintendensi név helyett Episcopusi nevet méltóztasson igtattatni, — valamint a F. K. Főkormány önrészéről is hivatalosan tenni méltóztatandó Rendeléseiben ezen nevezettel élni. Alázatos tisztelettel lévén

a Felsőges királyi Fő Igazgató Tanácsnak
az unitár. Főconsistoriumból
Kolozsvárt Febr. 12-én 1839.

alázatos szolgái

Dániel Elek m. k.

főcurator.

Székely Sándor m. k.

Generalis Notárius.

Ki vül Daniel Elek sajátkezüleg ezt jegyezte reá: „A Püspöki nevezetre nézve Felterjesztés a Főconsistoriumnak a K. Guberniumhoz 1839. 12. Febr.

Közli: **Benczédi Gergely.**

A BRIT ÉS KÜLFÖLDI UNITÁRIUS TÁRSULAT ÉVI KÖZGYÜLÉSE.

A Brit és Külföldi Unitárius Társulat ez évi közgyűlését június 4-ik s következő napjaiban tartotta meg, Londonban, a Unity Churchben (Egység temploma). A lapok tudósítása szerint a társulatnak még eddig ilyen népes közgyűlése nem volt. E nagy érdeklődést a magyarázza meg, hogy az egyházi szónoklatot Dr. Brooke Stopford A. hírneves lelkész tartotta, ki az angol egyházból lépett ki; továbbá, hogy a Vasárnapi Iskola-Társulatnak most volt 50 éves jubileuma.

Az isteni tisztelet a virágokkal feldiszitett szép templomban jun. 4-én, d. e. 11 órakor kezdődött meg. Az imát s a bibliából való olvasást Odgers lelkész végezte. Azután Dr. Brooke lépett a szószékre, ki Máté ev. XXII. r. 42. verse alapján: „Mit gondoltok Krisztusról, ki fia?” nagyhatásu beszédet mondott. E rendkívül érdekes beszédet, melylyel a jeles szónok az egész hallgatóságot elragadta, legalább rövid kivonatban megismertetjük. Főcélja a beszédnek kimutatni a Krisztus iránt való loyalitást, azt a szenvedélyes szeretetet, melyet a szív és lelkiismeret érez iránta, mint az emberiségnek legmagasabb ideálja iránt; s hogy a pusztá theismus egyedül nem elégíti ki az emberiség vallásos szükségleteit, hanem Krisztusnak az Istenről és emberről tett kijelentésének is hozzá kell járulnia.

„Miután elhagytam az anglikán egyházat — így kezdé szónok beszédét — gyakran tettem fel e kérdést magamnak: „Mit gondoltok a Krisztusról?” s hovatovább mind fontosabbnak tünik fel megtudni, hogy a keresztény tanítók minő feleletet adnak e kérdésre nem csak ajkaikkal, hanem szívökkel és lelkökkel. A szabadelvü keresztény papságnak egész sikere, az unitárius testületnek létkérdése attól függ, hogy milyen érzelmeket tanusítunk az emberiség eszményképe — Krisztus iránt.

Az unitarismus s unitárius predikálás ellen gyakran hozzák azt fel, hogy az hideg, élettelen s nincs idealismus benne. Szerintem ez olyan előílet, melynek nincs alapja. Ellenfeleink azt mondják, hogy Jézus iránt az érzelem melegségét nem érezhetik azok, kik nem hi-